

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Κίρκης Κεφαλέα	17
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ	19
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

1. Καθορισμός της έννοιας του ταξιδιού	29
2. Το ταξίδι ως Φιλοσοφικό και Κοινωνιολογικό φαινόμενο	31
3. Το ταξίδι, μια «συμπαιγνία του χώρου με το χρόνο»	32
4. Οι τρεις σταθμοί του ταξιδιού	33
5. Από την Ταξιδιωτική εμπειρία στην Ταξιδιωτική γραφή	35
6. Το Προσκύνημα στο χώρο και στο χρόνο	39
7. Οι χώροι αποκάλυψης του ιερού, το προσκύνημα και η Μοναστηριακή ταξιδιογραφία	42
8. Συγκριτική Γραμματολογία και Ταξιδιωτική γραφή	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Ο ΑΘΩΣ ΤΟ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

1. Από την Αρχαιότητα έως τον 15ο αιώνα	55
2. Το Άγιον Όρος κατά την Οθωμανική περίοδο	70
3. Η επίδραση του Αγίου Όρους στη Ρωσία και οι Ρώσοι προσκυνητές στον Άθωνα	73
4. Η Φιλοκαλική Αναγέννηση	79
5. Η πολιτικοκοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα από την τμηματική Απελευθέρωσή της έως το τέλος του 19 ^{ου} αιώνα	89
6. Η «ελληνοχριστιανική» ιδεολογία και η Μεγάλη Ιδέα	91
7. Η Ελλάδα από το 1862 έως το 1880	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΥΣΗ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ
ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ (1880-1920)

1. Η δεκαετία 1880-1890, και «τι είδους Ελλάς είναι η Ελλάς, χωρίς το Άγιον Όρος...;»	95
2. Η Σλαβική διείσδυση στη Μακεδονία και στο Άγιον Όρος και το Μακεδονικό ζήτημα	96
3. Η Λογοτεχνική ατμόσφαιρα στην Ελλάδα την εποχή αυτή	103
4. Η ταξιδιογραφία στα τέλη του 19 ^{ου} αιώνα και στην αρχή του εικοστού	109
5. Άγιον Όρος, ένα πανελλήνιο προσκύνημα	113
6. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	115
Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης	115
Αλέξανδρος Μωραϊτίδης	121
Χρήστος Χρηστοβασίλης	127
Το Άγιον Όρος του Ζαχαρία Παπαντωνίου	133
Ο Νίκος Καζαντζάκης στο Άγιον Όρος	141
• Μια λογοτεχνική διασταύρωση του πνεύματος με τον τόπο	143
• «Το πραγματικό μας μοναστήρι είναι ο κόσμος, όχι ο Άθως»	150
Άγγελος Σικελιανός	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ (1920-1940)

1. Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Ιστορικοκοινωνικές μεταλλαγές και «λογοτεχνικές φυγές»	173
2. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	183
Φώτης Κόντογλου	183
• Η φυγή στο Άγιον Όρος	183
• Το Άγιον Όρος, τόπος αναζήτησης της παράδοσης και της Ελληνικότητας	187
• Η «Πονεμένη Ρωμιοσύνη»	190
• Ο αναχωρητισμός του Φ. Κόντογλου	192
Νίκος Βέλμος	200
• Ο Νίκος Βέλμος και το «Άσυλο Τέχνης» του Μεσοπολέμου	200
• Ο Νίκος Βέλμος Σταγιονόρος	201
Τάκης Παπατσώνης	205
• Ο Τάκης Παπατσώνης και η Άσκηση στον Άθω	205

Κώστας Ουράνης	214
• Ο Κώστας Ουράνης και η ψυχική οδύσσεια του ανικανοποίητου ..	214
• «Πόση απέραντη θλίψη υπάρχει στο βάθος των ταξιδιών!»	216
• Ο Κώστας Ουράνης δημιουργός της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα	219
• Ο Κώστας Ουράνης στο Άγιον Όρος	222
Γιώργος Βαφόπουλος	227
• Ο Γιώργος Βαφόπουλος και οι <i>Σελίδες Αυτοβιογραφίας</i>	227
• «Εις τας τρίβους του Κυρίου»	230
• Περιπλάνηση στο Άγιον Όρος εις αναζήτηση του Θεού	233
Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης	235
• Ο Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης ανάμεσα σε δυο κόσμους	235
• Η αναζήτηση της ενότητας του χρόνου στο Άγιον Όρος	237
Νικόλας Κάλας	240
• Η περιπέτεια μιας φυγής	240
• Το Άγιον Όρος, μια επίγεια σταύρωση	242
• Μια πορεία συνεχώς προς δυσμάς εις αναζήτηση του ουμανισμού ...	243

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΠΟ ΤΟ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

1. Η πνευματική οδοιπορία του Ελληνισμού στα χρόνια του πολέμου ...	247
2. Το Άγιον Όρος υπό τη γερμανική «προστασία»	250
3. Η περίοδος του Εμφυλίου πολέμου και το «Κελλιωτικό ζήτημα» στο Άγιον Όρος. Το ΕΑΜ – ΕΛΑΣ στο Άγιον Όρος	254
4. Η μεταπολεμική Ελλάδα και το ανικανοποίητο αίτημα της Ελληνικότητας στους Έλληνες διανοούμενους (1945-1966)	256
5. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	267
Ανδρόνικος Ν. Τζώρας	267
• Άγιον Όρος, η <i>Ξωτική Πολιτεία</i> του Ανδρόνικου Ν. Τζώρα	267
• Οι Αγιορείτες Μοναχοί	268
• Προτάσεις ποιοτικής αναβάθμισης της ζωής στο Άγιον Όρος	274
Θ. Μαλαβέτας	275
• Ο Θ. Μαλαβέτας ταξιδιώτης «σε μια ιδιότυπη και πένθιμη πολιτεία»	275
• Το μοναστηριακό καθεστώς της ιδιορρυθμίας, πηγή κακοδαιμονίας για το Άγιον Όρος	278
• Η διαδοχή των μοναχών και των παραδόσεων	279
• Ο Μοναχισμός ως μη συνειδητή επιλογή	281
Βασίλης Βασιλικός	282
• <i>Αναμνήσεις από τον Χείρωνα</i>	282

Σπύρος Μελάς	286
• Η αναζήτηση της Ελληνικότητας στο Άγιον Όρος και το περιοδικό «Ελληνική Δημιουργία» του Σπύρου Μελά	286
• Ο Σπύρος Μελάς στο Άγιον Όρος	288
• Στη Μονή Βατοπεδίου	291
Νίκος Ι. Λούβαρις	292
• Ν.Ι. Λούβαρι, <i>Άθως, η πύλη του Ουρανού</i>	292
• «Το Αγιώνυμον Όρος, ως σύμβολον της ακαταλύτου ορμής της ανθρωπίνης ψυχής προς το Υπερβατικόν και το Αιώνιον»	294
• Άθως ο «μαγικός κόσμος της πίστεως»	296
• Το Άγιον Όρος, ένας κόσμος θρύλων	297
• Το Άγιον Όρος, τόπος καλλιτεχνικής εκφράσεως του θρησκευτικού βιώματος	298
• Το μήνυμα του Αγίου Όρους προς το παρόν	300
Κούλης Ζαμπαθάς	301
• «Περιγραφή με μια αισθητική διάθεση» του Αγίου Όρους	301
• Το Άγιον Όρος «φάρος» του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας	305
Γιώργος Θεοτοκάς	308
• Ταξίδι στις πηγές της πνευματικότητας με τον Γ. Θεοτοκά	308
• Η τραγική οδοιορία του Νεοέλληνα ανάμεσα στο Ενθάδε και το Επέκεινα	310
• Προς έναν Ορθόδοξο Ανθρωπισμό	312
• «Ο Ορθόδοξος Ανθρωπισμός» του Γ. Θεοτοκά	314
• Χίλια χρόνια Αγιορείτικης μοναστικής πολιτείας	317
Γιάννης Χατζίνης και Νίκος Αθανασιάδης	318
• Διείσδυση στα μυστικά του Αγίου Όρους με τον Γιάννη Χατζίνη και τον Νίκο Αθανασιάδη	318
Θεμιστοκλής Αθανασιάδης-Νόβας	321
• <i>Παραπλέοντας τον Άθω</i> με τον Θεμιστοκλή Αθανασιάδη-Νόβα	321
Τάσος Αθανασιάδης	323
• <i>Αναγνωρίσεις</i> του Τάσου Αθανασιάδη	323
• «Στιγμιότυπο από μια χιλιετηρίδα»	324
• «Μέσα στο ανθρώπινο τοπίο»	325
Ιωάννης Βασιλείου	327
• Ο Ιωάννης Βασιλείου και η ταξιδιωτική λογοτεχνία	327
• <i>Αμάρτημα στον Άθω</i>	328
Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος	331
• Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος και οι ταξιδιωτικές αρχές του	331
• Η Ελληνικότητα του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου	333
• Η ταξιδιωτική περιήγηση, ένα οδοιορικό του έσω χώρου, μια «καταβύθιση»	334

• Στο περιβόλι της Παναγίας	336
• Ο ποιητής και ο ασκητής ή ο Έρωτας του Απολύτου	338
• Αγιορείτικες Μορφές	340
• Οι επισκέπτες του Άθωνα και η Αθωνική πραγματικότητα στις παραμονές της Δικτατορίας του 1967	342

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ (1967-1974)

1. Το δικτατορικό καθεστώς και το Άγιον Όρος	345
2. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	348
Παντελής Πάσχος	348
• Ένας ακόμη συνοδοιπόρος του Κοσμά του Αιτωλού, του Αλ. Παπαδιαμάντη και του Φ. Κόντογλου στο Άγιον Όρος	348
• Πατερική και Ασκητική μαρτυρία	351
• Η Ποίηση του Π.Β. Πάσχου, «μια εσωτερική τοπογραφία και γεωγραφία της Ερήμου»	354
Γιώργης Μανουσάκης	360
• <i>Αμιγείς κόσμω</i> , του Γιώργη Μανουσάκη	360
Κυριάκος Μητσοτάκης	364
• Ο Κυριάκος Μητσοτάκης προσκυνητής στο περιβόλι της Παναγίας ..	364
• Η συνάντηση με τον ερημίτη	366
Γιώργος Δέλιος	367
• «Ο Μοναστικός βίος είναι ιδέα, πνεύμα, καθεστώς ελευθερίας» ...	367
Πάνος Παναγιωτούνης	369
• Τα άνθη του περιβολιού της Παναγίας, του Πάνου Ν. Παναγιωτούνη	369

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΩΣ ΤΗ ΔΥΣΗ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ (1974-1990)

1. Το Νεορθόδοξο κίνημα	371
2. Από το Μάη του 1968 στο Παρίσι, στο Άγιον Όρος το 1975	375
3. Η Νεοελληνική ταυτότητα και η ένταξη της Ελλάδας, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα	378
4. Η Αναγέννηση του Αγίου Όρους και η οικουμενικότητα της Ρωμηοσύνης	385
5. Η κρίση ταυτότητας στην Ενωμένη Ευρώπη	390
6. Η αναζήτηση και καταγραφή ενός άλλου τόπου και τρόπου ζωής	393

7. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	395
I.M. Χατζηφώτης	395
• Ένας ακόμη υμνητής της Ρωμηοσύνης	395
• Στα μετερίζια της Ελληνορθόδοξης παράδοσης	397
• Οδοιπορία στον Άθωνα, «μια διασταύρωση βημάτων»	400
• Ο I.M. Χατζηφώτης μελετητής του λαϊκού πολιτισμού του Αγίου Όρους	403
Δημήτρης Βασιλειάδης	404
• Δημήτρης Βασιλειάδης, ένας αρχιτέκτονας - λογοτέχνης στο <i>Αγιονόρος</i>	404
• Με τη ματιά της περιπλάνησης	406
• Η περιδιάβαση, ως φιλοσοφική αναζήτηση	408
• Άγιον Όρος, μια από τις ψηφίδες του Νεοελληνικού μύθου	410
Π.Α. Σινόπουλος	414
• <i>Η Ζωντανή Έρημος</i>	414
• Το Άγιον Όρος πηγή διαρκούς εμπνεύσεως για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία	416
Ματθαίος Μουντές	418
• Ο Ματθαίος Μουντές ως «ωραίος Έλληνας»	418
• «Μικρό απόσταγμα ενός εικοσάχρονου περιπλανητικού έρωτα στην αγγελική πολιτεία»	420
• «Οι στρατοκόποι μιας μαρτυρικής οδοιπορίας»	421
Νέστορας Μάτσας	422
• «Ο Άθως απέπλευσε προς άγνωστον κατεύθυνσιν»	422
• Η αγρυπνία και ο άναρχος θάνατος των ασκητών	423
Βάσος Βογιατζόγλου	425
• Το Άγιον Όρος μέσα από μια διαφορετική γραφή	425
<i>Οι καμπάνες του Παντοκράτορα. Οδοιπορικό στον Άθω,</i> του Βάσου Η. Βογιατζόγλου	425
Κώστας Σαρδελής	428
• Φανατικός του διαφωτισμού της Ρωμηοσύνης	428
• Η Ρωμιοσύνη στο Άγιον Όρος	430
• Η άνθιση του Άθωνα είναι το μεγαλύτερο πνευματικό γεγονός της εποχής μας	431
• Οδοιπορία στις Σκήτες του Αγίου Όρους	432
• Οι μεγάλες αγιορείτικες μορφές των Σκητών	434
8. Γυναικεία γραφή για το Άγιον Όρος	436
Ελένη Λαδιά	436
• <i>Φυσιογνωμίες τόπων, με την Ελένη Λαδιά</i>	436
• Το Άγιον Όρος μόνο μέσα από την όραση	437

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ
ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ (1990-2000)...

1. Προς μια νέα εποχή...	441
2. Ο Μοναχισμός προς την τρίτη χιλιετία	445
3. Το Άγιον Όρος ταξιδεύει προς τον κόσμο..., «τομή σε μια συμπεριφορά αιώνων»	453
4. «Η οικουμενικότητα του Αγίου Όρους, έκφραση της συνέχειας του Ελληνισμού»	456
5. Η ΕΟΚ και το Άβατο του Αγίου Όρους	458
6. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	460
Αλέξανδρος Κοσματόπουλος	460
• Η ανεσιότητα του θρησκευτικού συναισθήματος στις μέρες μας ...	460
• «Οι διαδρομές του Αγίου Όρους - αλλοιώσεις στη συνείδηση»	462

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

1. Η Ελλάδα ανάμεσα στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια	465
2. Το Άγιον Όρος «Το μόνο ενεργό μυστικιστικό ηφαίστειο» στο σημερινό κόσμο	467
3. «Η Χερσόνησος του Άθωνα ως πολιτισμικό αντικείμενο “τουριστικής” έλξης»	469
4. Οι λογοτέχνες μας στο Άγιον Όρος	471
Γαβριήλ-Νικολάου Πεντζίκης	471
• Μια ομιλία σαν μυθιστόρημα, μέσα από μια εγκιβωτισμένη αφήγηση και γραφή	471

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ	476
-----------	-----

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ)	484
---	-----

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Θεωρία της Λογοτεχνίας – Συγκριτική Γραμματολογία, Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας	489
II. Άλλα έργα Νεοελλήνων Λογοτεχνών	490
III. Μελέτες για τους Νεοέλληνες Λογοτέχνες	491
IV. Γύρω από τον τόπο, το ταξίδι και την ταξιδιωτική γραφή	492
V. Περιηγητισμός – Οριενταλισμός	493

VI. Ζητήματα Ταυτότητας και Ετερότητας	493
VII. Ορθοδοξία – Μοναχισμός – Πνευματικότητα	494
VIII. Ιστορικά Μελετήματα	495
IX. Αφιερώματα – Περιοδικά – Συμπόσια – Εφημερίδες	497
X. Φιλοσοφικά Δοκίμια	500
XI. Βιβλιογραφικοί Οδηγοί – Εγκυκλοπαίδειες, Λεξικά	501
XII. Διαδουκτιογραφία	501
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	502
ABSTRACT	504
RÉSUMÉ	508